

Parlament České republiky

Senát

7. funkční období

2010

N á v r h

senátního návrhu zákona

**senátorů Jiřího Lišky, Václava Vlčka , Tomáše Grulichy, Jiřího Pospíšila, Jana
Nádvorníka, Alexandra Vondry, Jaroslava Kubery, Lud'ka Sefziga,
Tomáše Kladívka a Liany Janáčkové**

**o vypořádání majetkových podílů v souvislosti s transformací zemědělských
družstev a o změně některých zákonů**

Senátní návrh

Z Á K O N

ze dne 2009,

o vypořádání majetkových podílů v souvislosti s transformací zemědělských družstev a o změně některých zákonů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Č Á S T P R V N Í

VYPOŘÁDÁNÍ MAJETKOVÝCH PODÍLU

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon stanoví způsob vypořádání majetkových podílů, na něž mají oprávněné osoby nebo osoby, jimž byly majetkové podíly postoupeny (dále jen oprávněné osoby), právo na základě transformace zemědělských družstev a tyto podíly nebyly do dne nabytí účinnosti tohoto zákona vypořádány, popřípadě se o jejich vypořádání povinná a oprávněná osoba písemně nedohodly, nebo o způsobu jejich vypořádání nerozhodl soud.

§ 2

Majetkové podíly

(1) Majetkovým podílem oprávněné osoby je podíl vypočtený podle zákona o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech¹ („transformační zákon“), který měl být vypořádán v plné výši po sedmi letech od schválení transformačního projektu zemědělského družstva, pokud se oprávněná osoba písemně nedohodla se zemědělským družstvem nebo jeho právním nástupcem jinak.

(2) Majetkovým podílem oprávněné osoby je i podíl podle § 7 odst. 2 písm. a) transformačního zákona vypočtený povinnou osobou podle § 17 transformačního zákona z celkové nepoužité částky na další restituční nároky. Výpočet musí být ověřený auditorem a jeho výše musí být povinnou osobou písemně oznámena dotčeným oprávněným osobám.

¹ Zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů.

(3) Pokud oprávněná osoba do 60 dnů od jeho doručení nezpochybní podáním soudní žaloby výpočet majetkového podílu podle odst. 2, platí, že se způsobem výpočtu i jeho výší souhlasí a majetkový podíl podle tohoto zákona přijme.

(4) Nesplní-li povinná osoba povinnosti uvedené v § 2 odst. 2 do 6 měsíců od účinnosti tohoto zákona, soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem, rozhodne o zrušení povinné osoby uvedené v § 4 odst. 1, 2 a o její likvidaci.

§ 3

Oprávněné osoby

Oprávněnými osobami jsou osoby, které mají podle zákona právo na vypořádání majetkových podílů a tyto podíly jim do dne nabytí účinnosti tohoto zákona nebyly vypořádány, popřípadě se o jejich vypořádání povinná a oprávněná osoba písemně nedohodly nebo o způsobu jejich vypořádání nerozhodl soud.

§ 4

Povinné osoby

(1) Povinnými osobami jsou družstva nebo jejich právní nástupci, kteří do dne účinnosti tohoto zákona řádně nevypořádaly majetkové podíly oprávněných osob podle transformačního zákona.

(2) Povinnými osobami jsou též osoby, na které byl po schválení transformačního projektu² převeden majetek povinné osoby uvedené v odstavci 1, a právnické osoby, do jejichž základního jmění byl majetek povinné osoby uvedené v odstavci 1 vložen.

(3) Povinné osoby uvedené v odstavcích 1 a 2 odpovídají za vypořádání majetkových podílů v poměru, v jakém byl majetek původní povinné osoby těmto osobám převeden, popřípadě vložen.

Způsob vypořádání majetkových podílů

§ 5

² §§ 9, 10 transformačního zákona

(1) Oprávněná osoba může do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona vyzvat povinnou osobu k vypořádání dosud nevypořádaných majetkových podílů ve smyslu ust. § 2 („výzva k vypořádání“).

(2) Na základě výzvy k vypořádání povinné osoby vypořádají oprávněným osobám jejich dosud nevypořádané majetkové podíly vyplacením peněžní náhrady, pokud se s oprávněnými osobami do 60 dnů ode dne doručení výzvy písemně nedohodnou jinak. Peněžní náhrady musí být vypláceny v pravidelných měsíčních stejně vysokých splátkách tak, aby celá peněžní náhrada byla vyplacena nejpozději do 3 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud se povinná a oprávněná osoba písemně nedohodly jinak.

(3) Povinná osoba uvedená v § 4 odst. 2 vypořádá majetkové podíly oprávněných osob až do výše ceny majetku, který získala od povinné osoby nebo povinných osob uvedených v § 4 odst. 1 a 2; tato cena se určí podle cenového předpisu platného ke dni účinnosti převodu takového majetku nebo ke dni zápisu vkladu takového majetku do základního kapitálu, případně základního jmění povinné osoby v obchodním rejstříku³.

(4) V případě prodlení s uhrazením některé ze splátek peněžní náhrady delším než 14 dnů má oprávněná osoba právo žádat okamžité vyplacení celé peněžní náhrady a povinná osoba je povinna celou peněžní náhradu vyplatit v termínu určeném oprávněnou osobou. Termín vyplacení nesmí být kratší než 14 pracovních dní.

(5) Osoby, jež jsou statutárním orgánem povinné osoby nebo jeho členy, odpovídají společně a nerozdílně oprávněným osobám za škodu, která jim vznikne porušením povinností uvedených v odstavcích 1, 2 a 3.

(6) Nezbytné náklady spojené s oceněním převedeného nebo vloženého majetku hradí povinná osoba uvedená v § 4.

§ 6

(1) Nedojde-li do 60 dnů od obdržení výzvy k vypořádání k písemné dohodě mezi oprávněnou a povinnou osobou ve smyslu ust. § 5 odst. 2 tohoto zákona, může oprávněná osoba do jednoho roku od účinnosti tohoto zákona požádat o vypořádání dosud nevypořádaného majetkového podílu Ministerstvo zemědělství České republiky (dále jen „ministerstvo“) prostřednictvím Pozemkového fondu České republiky⁴ („žádost o vypořádání“).

(2) Žádost o vypořádání se podává písemně na adresu sídla ministerstva a zahrnuje identifikaci povinné osoby nebo osob, jméno a příjmení oprávněné osoby, její rodné číslo, adresu trvalého bydliště, nároky plynoucí z výsledku transformačního projektu podle § 2 a dosavadní rozsah všech uskutečněných plnění, včetně data nebo dat, od kterých vznikl oprávněné osobě nárok na plnění.

³ např. zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴ Zákon č. 569/1991 Sb., o pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

(3) Ministerstvo přezkoumá oprávněnost žádosti o vypořádání a uzná-li ji rozhodnutím za oprávněnou, vypořádá dosud nevypořádané majetkové podíly do tří let od právní moci rozhodnutí ve třech pravidelných ročních splátkách. Řízení o žádosti je správním řízením ve smyslu zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění a podléhá poplatkové povinnosti.

(4) Vypořádání oprávněných osob se může uskutečnit také převodem pozemků podle § 7(1) a) zákona 95/99 Sb. nebo převodem nemovitostí podle § 2 a) zákona 569/91 Sb., pokud s takovým postupem oprávněná osoba vysloví souhlas.

(5) Podíly oprávněných osob vypořádané ministerstvem přecházejí tímto zákonem na ministerstvo a jsou jeho pohledávkami proti povinné osobě.

§ 7

Přechodné ustanovení

Řízení ve věcech vypořádání majetkových podílů podle zákona č. 42/1992 Sb., zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nejsou překážkou postupu podle tohoto zákona.

Č Á S T D R U H Á

Změna zákona o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech

§ 8

V § 13 zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění zákona č. 144/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášenému pod č. 3/2000 Sb. a zákona 310/2002 Sb., se odstavec 4 zrušuje.

Č Á S T T Ř E T Í

Změna zákona o soudních poplatcích

§ 9

V § 11 zákona č. 549/91 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č.36/1995 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 103/2000 Sb., zákona č. 255/2000 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 159/2006 Sb., zákona č.296/2007 Sb., zákona č. 216/2008

Sb. a zákona č. 217/2009 Sb., se na konci odstavce 2 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno s), které zní:

„s) navrhovatel, který uplatňuje nároky podle zákona o vypořádání majetkových podílů v souvislosti s transformací zemědělských družstev.“

Č Á S T Č T V R T Á

Změna zákona o správních poplatcích

§ 10

V Příloze zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, se doplňuje část XIII ve znění:

„Položka 164

Přijetí žádosti o vypořádání dle § 6 zákona o vypořádání majetkových podílů v souvislosti s transformací zemědělských družstev a o změně některých zákonů 1.000,-Kč“

Č Á S T P Á T Á

ÚČINNOST

§ 11

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

DUVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu a odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy.

Transformace JZD na počátku devadesátých let minulého století byla součástí rehabilitačního a restitučního procesu po éře násilného komunistického znárodňování a združstevňování od druhé poloviny čtyřicátých let až do konce let osmdesátých. Měla, alespoň z části, napravit obrovské množství nespravedlností a nezákonností. Restituční a transformační podíly oprávněných osob byly hodnotově vázány na aktuální reálný rozsah aktiv osob povinných, takže nevznikly přímé nároky na státní rozpočty. Významná část transformačního procesu byla a je prováděna povinnými osobami a to spolu se sedmiletou odkladnou lhůtou významně přispělo k neplnění části závazků vůči oprávněným osobám. Pro vyhýbání se transformačním závazkům mechanismem převodů lukrativních majetků protiprávně zahrnujících transformační podíly oprávněných osob v družstvech nezúčastněných se vžil termín „druhá transformace“.

O celkovém rozsahu transformačního procesu vypovídají některé statistické údaje. Do transformace vstoupilo prakticky všech 1208 JZD. Před uplynutím sedmileté lhůty jich tuto právní formu podrželo jen cca 20%, ostatní se přeměnily (některé vícekrát) na jiné obchodní společnosti (nejčastěji akciové). Nízký počet dodnes dokončených konkurzů (cca 40) svědčí o trvalé právní existenci původních JZD, která ovšem nehospodaří ani jinak nepodnikají, jsou předlužená a nesou většinu původních závazků. Místo nich hospodaří nové obchodní společnosti. Nejčastější reálnou situací povinných osob a jejich právních nástupců dnes je částečné vypořádání svých transformačních závazků. Více než 20% z původních povinných osob dosud vypořádalo původní transformační závazky zcela.

Po 18 letech od přijetí zákona a 11 letech od nejzažšího termínu, kdy měly být oprávněné osoby vypořádány je zcela zřejmé, že jejich nezpochybnitelný nárok nebyl zcela vyrovnán a ony byly povinnými osobami poškozeny. Významná část z původních 400.000 oprávněných osob se sedmiletou odkladnou lhůtou pro vypořádání trpěla kolizí s tříletými lhůtami promlčení i odporovatelnosti či neúčinnosti právních úkonů podle občanského zákoníku či podle zákona o konkurzu a vyrovnání. V kritické době se tak nemohly ani u soudů domáhat proti unikání svých majetků, i když toho byly často svědky.

Navrhovaná právní úprava otevírá vedle existujícího procesu vypořádání možnost postoupení nevypořádaných majetkových podílů na český stát, který by je přezkoumal, převzal, vypořádal a zároveň vymohl jejich plnění od povinných osob tak, aby dokončení transformace zůstalo v podstatě fiskálně neutrální. Konečný časový horizont dokončení transformace jsou čtyři roky (1 + 3) od účinnosti zákona.

K dokončení transformačního procesu také patří vypořádání majetkových podílů tam, kde rezerva na dodatečné majetkové nároky byla podle transformačního projektu vypočítána, na dodatečné legitimní nároky nebyla použita a je dosud nerozdělena oprávněným osobám.

Navrhovaná právní úprava se snaží realizovat základní ústavní právo na ochranu majetku občanů a naplnit Protokol č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.. Právní vztahy plynoucí z dosavadních smluv povinných a oprávněných osob tímto zákonem nejsou dotčeny.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky a s ostatními součástmi právního řádu.

Návrh zákona si klade za cíl napravit dlouhodobě trvajícím protiprávní stav nevypořádaných majetkových podílů oprávněných osob osobami povinnými tak, aby byly naplněny zásady právního státu v předmětu působení zákona. Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s akty práva Evropské unie.

Akty Evropské unie se na vztahy, jež jsou předmětem této právní úpravy, nevztahují. Návrhem zákona nejsou do právního řádu České republiky implementovány předpisy EU a návrh není s právem EU v rozporu.

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady a dopady na životní prostředí.

Navrhovaná právní úprava nebude mít žádný významný výsledný hospodářský a finanční dopad na státní rozpočet ani na ostatní veřejné rozpočty. Předpokládají se administrativní náklady na agendu přezkoumání žádostí, setřídění nároků oprávněných osob podle subjektů osob povinných, vyrozumění dotčených osob a eventuální vymáhání plnění. Agenda podle § 6 je MZe a jeho Pozemkovému fondu známa. Pro některé podnikatelské subjekty / povinné osoby podle § 4(1a2)/, bude navrhovaná právní úprava znamenat dlouho odkládaný finanční dopad v přibližně odhadované výši až 13 mld. Kč během čtyř let. Vypořádané majetkové podíly budou sloužit zákonným vlastníkům mj. k dalšímu podnikání. Vypořádané majetkové podíly nebudou mít žádné další sociální ani environmentální dopady.

K části první – Vypořádání majetkových podílů

K § 1 :

V úvodním ustanovení zákona je explicitně definován předmět jeho úpravy a důvod jeho vzniku. Zmíněné majetkové podíly vznikly na základě zákona č.42/92 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech z titulu vlastnictví půdy a ostatního majetku užívaného zemědělskými družstvy nebo z titulu členství v zemědělském družstvu.

K § 2 :

Toto ustanovení definuje pojem „majetkových podílů“ v souladu se zákonem 42/92 Sb. Majetkový podíl podle odst.2 dospěl s ukončením lhůt pro možnost nárokování účasti na transformaci podle § 14 zákona 42/92 Sb. (Pokud by se, zcela teoreticky, ještě po 17 letech stal občan pravomocným výrokem soudu oprávněnou osobou, pak materiální důsledky takového rozhodnutí může nést už pouze stát.).

Zcela nepřiměřené prodlení s vypořádáním má v řadě případů na svědomí také jeho „ekonomická výhodnost“ pro povinné osoby. Nevalorizovaná částka transformačního podílu vypočtená podle stavu z roku 1991 (vyhláška č. 182/1988 Sb., ve znění vyhlášky č. 316/1990Sb.), se jen od 1.1.1994 do 31.12.1999 znehodnotila kumulativním růstem inflace o 49,2% a od 1.1.2000 do 31.12.2008 o dalších 26,8%. (ČSÚ 9.1.2009). Největším cenovým propadem však utrpěly oprávněné osoby změnou celospolečenského pohledu na cenu nemovitostí mezi lety 1990 až 1993, kdy začaly nově podnikat statisíce osob.

Jistá bezproblémová automaticnost se předpokládá pro výpočet, auditorské ověření, oznámení všem oprávněným osobám a jejich souhlas s nárokem a výší dalšího majetkového podílu. Všechny podklady byly v procesu schvalování transformačního projektu již vypracovány, notářsky ověřeny a právoplatně schváleny. Sankce postihující případné nekonání plně odpovídá rizikům krácení práv všech oprávněných osob účastných na transformaci.

K § 3 :

V tomto ustanovení je taxativně vymezen okruh oprávněných osob, které mohou uplatnit nároky podle tohoto zákona, a to odkazem na zákon 42/92 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

K § 4 :

V tomto ustanovení jsou taxativně vymezeny skupiny povinných osob, kterým je zákonem znovu uložena, případně nově uložena povinnost vypořádat majetkové podíly oprávněných osob. Nově uložená povinnost se týká osob, které získaly majetek povinných osob převodem jejich majetku nebo vkladem jejich majetku do svého základního kapitálu nebo základního jmění. Vznikla-li více povinným osobám povinnost vypořádat majetkové podíly oprávněných osob, jedná se o jejich závazek v poměru k rozsahu převedeného popřípadě vloženého majetku k rozsahu majetku původní povinné osoby .

Ke způsobu vypořádání majetkových podílů.

K § 5 :

Výzva k vypořádání majetkových podílů je shrnutím dosavadního stavu vypořádání z hlediska oprávněné osoby. Povinným osobám umožňuje posoudit předložené doklady a právními prostředky hájit svůj pohled na každý majetkový podíl.

Způsob a postup vypořádání zahrnuje také lhůty pro stále možnou dohodu o vypořádání, popřípadě povinnost dokončit celý proces transformace do tří let od nové žádosti stejně vysokými měsíčními splátkami. Limitem pro výši vypořádání je celková výše ceny majetku podle § 5 (3), avšak případ, kdy by suma výše nevypořádaných transformačních podílů přesáhla celkový rozsah převedeného majetku je pouze teoretická. Při měsíčních splátkách je čtrnáctidenní prodloužení důvodem k výzvě oprávněné osoby k zaplacení celé zbylé částky. Po zkušenostech s dosavadním postupem některých povinných osob je standardní osobní odpovědnost členů statutárních orgánů plně na místě. Ocenění je povinnou součástí majetkových transferů tohoto typu.

K § 6 :

Novým prvkem proti původnímu transformačnímu zákonu 42/92 Sb. je garance státu nad dokončením transformace přezkoumáním a převzetím majetkových podílů částí oprávněných osob a jejich vypořádání a zároveň jako jejich držitel inkasováním v tříletém splátkovém režimu od osob povinných. Zapojením Pozemkového fondu ČR do procesu vypořádání se výrazně rozšiřují možnosti nepeněžního plnění za majetkové podíly. Zde pokračuje původní linie restitučního a transformačního procesu nabídkou všech relevantních možností plnění. Náležitosti podání zahrnují jen nezbytné, ale dostatečné podklady vylučující nepřiměřenou administrativní náročnost.

Zákonodárce předpokládá nekomplikovanou dohodu držitele pohledávky a povinných osob především pro bezkonkurenční informační databázi ministerstva o povinných osobách a čilé aktuální kontakty mezi nimi.

Správní řízení ministerstva završené vydáním rozhodnutí bude standardně zpoplatněno.

K § 7 :

Přechodné ustanovení umožňuje zúčastněným volit podle dosavadního průběhu a zkušeností s transformačním procesem variantu, vedoucí bezpečněji k dokončení transformace.

K části druhé:

§ 8

Velmi nejistý soulad možnosti promlčení těchto majetkových podílů s platným ústavním pořádkem a faktické uplynutí prodloužené promlčecí lhůty, činí předmětné ustanovení nadbytečným.

K části třetí:

§ 9

Vzhledem k tíživé situaci poškozených oprávněných osob se navrhuje osvobození od soudního poplatku pro navrhovatele, který uplatní nároky podle tohoto zákona

K části čtvrté:

§ 10

Záměrem uložení správního poplatku je maximalizovat odpovědnost za přesnost podání „žádosti o vypořádání“.

K části páté.

§ 11

Navrhuje se standardní termín pro nabytí účinnosti zákona.